

РОЗВИТОК ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

А.О. ХАРЕНКО, кандидат економічних наук

О.Л. БУРЛЯЙ, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Агропромислове виробництво, і особливо галузь тваринництва, переживає нині гостру соціально-економічну та екологічну кризу. Соціально орієнтований ринок продовольства і, зокрема, м'яса, може бути створений при умові оптимального поєднання ринкових методів господарювання з державним регулюванням найважливіших економічних, природоохоронних та екологічних проблем. Розглядаючи таку проблему як ефективність виробництва м'яса з позицій загальноприйнятих показників зазначимо, що її рівень, як і ефективність виробництва іншої продукції сільського господарства, залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів, що діють на сучасному ринку продовольства. Раціональний рівень організації виробництва є першоосновою одержання високої результативності господарювання навіть при інших несприятливих умовах, і навпаки.

Сільськогосподарські підприємства Черкаської області займаються, в основному, виробництвом м'яса ВРХ та свиней (щодо м'яса птиці головним гравцем на ринку є спеціалізовані комплекси ПАТ «Миронівський хлібопродукт» зареєстрованого на території Київської області; він реалізує переважну більшість продукції під торговою маркою «Наша ряба» через мережу фірмових магазинів).

Протягом 2005-2010 років спостерігалася тенденція до зменшення поголів'я ВРХ (на 13 %) при одночасному підвищенні її продуктивності (на 5,3%). Це, в свою чергу, призвело до зростання виробництва м'яса в розрахунку на голову, проте валове виробництво продукції протягом досліджуваного періоду скоротилося на 8,2 %. Має стійку тенденцію до зниження щільності поголів'я на 100 га сільськогосподарських угідь – з 14,0 гол. у 2005 р. до 10,4 гол. у 2010 р., проте рівень виробництва продукції в розрахунку на зазначену площу зменшився лише на 7,8 %. Подальше нарощування об'ємів виробництва яловичини пов'язане із зростанням щільності тварин на одиницю земельної площі (на території області рівень даного показника зростає із заходу на схід). За такої тенденції складаються сприятливі умови для досягнення найбільш раціональних розмірів ферм, збільшення виробництва органічних добрив, підвищення урожайності кормових культур і продуктивності тварин. Так, до підприємств, що мали поголів'я ВРХ понад 1 тис. голів у 2010 році відносяться наступні: ТОВ «Атлантик Фаремз 2» Драбівського району – 3583 гол.; СВК «Козацьке» Звенигородського – 1902; ПСП «Плешкані» – 5105, СТОВ «Агрофірма «Маяк» – 1809, СТОВ «Перемога» – 1036, СТОВ «Прогрес» – 1212, СТОВ «Нива» – 1591, ДП «Іскра» – 1008, СТОВ «Пальмира» – 1501 та ВАТ «Русь» Золотонішського – 1209; ТОВ АФ «Корсунь» – 1091, ТОВ «НВФ

«Урожай» Корсунь-Шевченківського – 1907; ДСП «Агрокомплекс» Смілянського – 1470; ТОВ «Агросвіт» – 1076, ДП «Ілліч-Агро Умань» Уманського – 2730; СТОВ «Іскра» – 1273 і СТОВ «Ломовате» Черкаського – 1058; СТОВ «Красенівське» – 1003, СТОВ «Лящівка» – 1473, СТОВ «Придніпровське» – 1365, СТОВ «Родіна» – 1504, СТОВ «Україна» – 1407, ТОВ «ім. Шевченка» – 2798, СВК «Міжгір'я» – 2056, СТОВ «Дніпро» – 1656, СТОВ «Світанок» – 2143 та ПСП «Нива» Чорнобаївського – 2414. У господарствах 3 лівобережних районів області зосереджено 49 % поголів'я ВРХ на відгодівлі регіону.

Постачальником яловичини, крім молочного скотарства, на яке припадає лєвова частка в Черкаській області, може бути і спеціалізована галузь – м'ясне скотарство. Перевірена вітчизняним і закордонним досвідом система ведення м'ясного скотарства полягає в цілорічному безприв'язному утриманні худоби, максимальному використанні пасовищ, низькозатратному і малокоцентратному способі вирощування молодняка на дешевих кормах, вільному підсосному вигодовуванні телят під маткою із дотриманням сезонності отелень. М'ясне скотарство має перевагу перед молочним скотарством у використанні робочої сили – затрати праці на 1 ц приросту ваги зменшуються до 5-6 люд.-годин.; галузь не має потреби у витратах коштів на будівництво капітальних приміщень і засобів механізації виробничих процесів. В Україні м'ясне скотарство зараз дає лише 3-5% яловичини від загального обсягу виробництва. У Черкаській області розвиток даної галузі обмежується нестачею культурних пасовищ, які вимагають спеціального догляду.

В Україні свинарство було і залишається пріоритетною національною галуззю сільськогосподарського виробництва. Проте через економічну кризу в минулому високорозвинена галузь катастрофічно занепадає (поголів'я свиней зменшилось майже удвічі, а виробництво свинини – утричі). Макроекономічні чинники протягом останніх 5 років, в цілому, сприяли розвитку виробництва у сільськогосподарських підприємствах, внаслідок чого результати їх господарської діяльності в галузі свинарства були позитивними. Так, протягом досліджуваного періоду спостерігалася тенденція до зростання поголів'я худоби (на 33,9 %) при одночасному підвищенні її продуктивності (на 40,2 %). Це в свою чергу призвело до зростання валового виробництва м'яса свиней протягом 2005-2010 рр. в 2,2 рази. Має стійку тенденцію до зростання і щільність поголів'я на 100 га ріллі – з 16,0 гол. у 2005 р. до 20,8 гол. у 2009 р., що сприяло росту рівня виробництва продукції, в розрахунку на зазначену площу, на 65,4 %.

Протягом 2005-2009 років збільшилась частка господарств із поголів'ям понад 3000 голів – з 1,0 % до 4,3 %, чому сприяло зростання кількості підприємств даної групи при одночасному зменшенні їх загальної кількості щодо даного виду діяльності. Так, до таких господарств у 2005 році входили СТОВ «Агрофірма «Маяк» та ВАТ «Русь» Золотонішського району і ТОВ «Черкаська м'ясна компанія» Черкаського району. Станом на 2009 рік до них приєдналися ТОВ СП «Золотонішський» і ТОВ «Золотонішський бекон» Золотонішського району, СТОВ «Ілліч-агро Умань» Уманського р-ну, СТОВ

«Чигиринська аграрна компанія» Чигиринського р-ну, ТОВ «Продсільпром» Драбівського р-ну, НВФ «Урожай» Корсунь-Шевченківського р-ну. У 2010 році до даної групи входили наступні господарства із таким поголів'ям: НВФ «Урожай» Корсунь-Шевченківського р-ну – 3105 гол.; СТОВ «Чигиринська аграрна компанія» Чигиринського р-ну – 4712; ТОВ «Чорнобайм'ясо» Чорнобаївського р-ну – 5320; СТОВ «Ілліч-агро Умань» Уманського р-ну – 5502; ТОВ «Черкаська м'ясна компанія» Черкаського р-ну – 18951; СТОВ «Агрофірма «Маяк» – 9394, ТОВ «Золотоніський бекон» – 16486 та ВАТ «Племзавод Золотонішське» Золотонішського р-ну – 25912. Частка господарств даної групи, станом на 2010 рік, в загальному поголів'ї свиней у сільськогосподарських підприємствах області становить 58,7%.

Підвищення обсягів виробництва м'яса свиней пов'язане із зростанням щільності поголів'я на 1 га відповідної площі (в сучасних умовах господарювання в Черкаській області, спостерігається тенденція – чим більше поголів'я тварин у господарстві тим більше виробляється продукції на одиницю відповідної площі, а отже зростає її ефективність).

На розвиток тваринництва впливає рівень матеріально-грошових витрат на виробництво одиниці продукції в галузі. В середньому собівартість виробництва 1 ц продукції майже щороку підвищувалась. Вона залежить від багатьох факторів і, зокрема, від рівня продуктивності худоби, затрат праці та кормів на одиницю продукції, собівартості кормів, оплати праці, земельних і майнових паїв тощо. Найбільш високу частку в структурі матеріальних витрат у тваринництві в сучасних умовах становлять витрати на корми – майже 60 %. У свинарстві в більшості досліджуваних підприємств відсоток концентрованих кормів у раціоні годівлі складає близько 100 %, що є негативним. Сучасні комбікорми, які використовують для годівлі тварин насичені преміксами, біологічними домішками, що сприяють швидкому росту живої ваги, однак якісні властивості м'яса при цьому погіршуються.

Досвід показує, що зменшення витрат кормів на одиницю продукції досягається при наявності племінної худоби, породи якої здатні до високої продуктивності і пристосовані до місцевих умов. Так в Україні розводять понад 10 порід великої рогатої худоби молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напрямів. У Черкаській області районованими є симентальська, чорно-ряба та червоно-ряба породи. Усі породи свиней, яких розводять на території нашої держави, поділяють на дві групи. Перша група об'єднує найбільш поширені породи – велика біла, українська степова біла, ландрас, естонська беконна та полтавський заводський тип м'ясних свиней; друга – миргородська, українська степова ряба, північнокавказька, велика чорна та породи дюрк з чорно-рябою, чорною та червоною мастю.

Раціонально організована кормова база повинна відповідати таким основним вимогам: повне й безперебійне забезпечення тварин повноцінними, високоякісними і дешевими кормами протягом року, випереджаюче виробництво їх порівняно із збільшенням поголів'я тварин, створення страхових запасів на випадок неврожаю.

Основними шляхами створення міцної кормової бази для тваринництва є:

підвищення врожайності та збільшення виробництва кормових і зернофуражних культур на основі зростання культури землеробства; ефективне використання зрошуваних й осушених земель; удосконалення структури посівних площ (насичення їх бобовими культурами); збільшення норми внесення засобів захисту рослин від хвороб і шкідників.

Станом на 2015 рік потенціал виробництва яловичини, в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області, за розрахунками авторів, складає 262449,6 ц (в порівнянні з 2010 роком, приріст 72 %). Щодо м'яса свиней, його виробництво доцільно зосередити на спеціалізованих комплексах, яких на території області можна розмістити 40, кожен з яких матиме в своєму розпорядженні 2876-3016 га ріллі, і які здатні забезпечити виробництво м'яса свиней щороку на рівні 480 тис. ц.

Отже, основним шляхом нарощування об'ємів виробництва м'яса в сільськогосподарських підприємствах Черкащини є концентрація поголів'я, зміцнення кормової бази, механізація виробничих процесів на фермах і технічне переозброєння галузі, поліпшення племінної роботи, удосконалення організації виробництва та праці.